

Spis treści

Wprowadzenie	9
STUDIA I ANALIZY	
Ewa Maria Marciniak	
Komunikowanie polityczne w ujęciach interpretacyjnych	13
Bartosz Abramowicz	
Jürgena Habermasa koncepcja polityki deliberacyjnej jako zastosowanie jego teorii działania komunikacyjnego do projektu obywatelskiego samo-rządzenia.....	31
Artur Lipiński	
Między komunikacją a kontestacją. Kultura, ramy interpretacyjne i ruchy społeczno-polityczne.....	48
Nartsiss Shukuralieva	
Wypowiedzi publiczne Bakijewa w ujęciu dyskursywnym	70
Maria Urban, Agnieszka Zdanowicz	
Manipulacja polityczna w mediach – mit czy rzeczywistość.....	94
Robert Staniszewski	
Opinia publiczna – teoretyczny sens i zakres pojęcia	108
Jacek Ziółkowski	
Opinia publiczna jako obiekt zainteresowania propagandy politycznej.....	125
Daniel Mider, Olgierd Borówka	
Internet – medium bez cenzury?	141
Jan Garlicki, Daniel Mider	
Wykorzystanie Internetu w komunikowaniu politycznym elit z wyborcami	177
Olgierd Annusewicz	
Komunikowanie polityczne w okresie przedwyborczym.....	210
Tomasz Godlewski	
Sondaże polityczne jako forma komunikowania polityka z wyborcą.....	226

Ewa Maria Marciniak	
Zachowania komunikacyjne uczestników telewizyjnych debat prezydenckich	242
Justyna G. Otto	
Style komunikowania się polityków	259
Jerzy Szczupaczyński	
Etyczny wymiar przywódczej komunikacji.	279
Urszula Kurcewicz	
Programowanie neurolingwistyczne – NLP. Zarys zjawiska, kontrowersje, potencjalne implementacje polityczne	302
Agnieszka Bejma	
Bariery, błędy i zakłócenia procesu komunikowania politycznego	323
 RECENZJE	
Dorota Piontek, <i>Komunikowanie polityczne i kultura popularna.</i> <i>Tabloidyzacja informacji o polityce (Bartłomiej Biskup)</i>	337
Marian Golka, <i>Bariery w komunikowaniu i społeczeństwo</i> <i>(dez)informacyjne (Bartosz Mazurek)</i>	340
Grzegorz Roch Bajorek, <i>Władcy ust. Granice swobody wypowiedzi</i> <i>polityków i wypowiedzi o politykach w świetle orzecznictwa</i> <i>Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu</i> <i>(Alicja Jaskiernia)</i>	345
 SPRAWOZDANIA	
Adrianna Chibowska, Karolina Brylska	
Sprawozdanie z konferencji „Political Communication in the Era of New Technologies”, Warszawa, 22–23 września 2011 r.	351
Autorzy	358

Contents

Wprowadzenie	9
STUDIES AND ANALYSES	
Ewa Maria Marciniak	
Political communication in interpretative approaches	13
Bartosz Abramowicz	
Jürgen Habermas conception of deliberative politics as an application of his theory of communicative action for the project of civic self-governmenta	31
Artur Lipiński	
Between communication and contention. Culture, interpretive frames and socio-political movements	48
Nartsiss Shukuralieva	
Bakiyev's public statements in discursive approach	70
Maria Urban, Agnieszka Zdanowicz	
Political Manipulation in Media: Myth or Reality	94
Robert Staniszewski	
Public opinion – the theoretical meaning and scope of the term	108
Jacek Ziółkowski	
Public opinion as an object of interest in propaganda	125
Daniel Mider, Olgierd Borówka	
Internet – medium without censorship?	141
Jan Garlicki, Daniel Mider	
Use of the Internet in political communication between elites and voters	177
Olgierd Annusewicz	
Political Communication in Pre-election Period	210
Tomasz Godlewski	
Political polls as a form of communication between politicians and voters	226

Ewa Maria Marciniak	
Communication behaviors of participants television presidential debates	242
Justyna G. Otto	
Communication styles of politicians	259
Jerzy Szczupaczyński	
The ethical dimension of leaders' communication	279
Urszula Kurcewicz	
Neuro-Linguistic Programming NLP. Outline of Phenomenon, Dilemmas and Possible Political Use	302
Agnieszka Bejma	
Barriers, errors and disturbances in political communication....	323
REVIEWS	
Dorota Piontek, <i>Komunikowanie polityczne i kultura popularna. Tabloidyzacja informacji o polityce</i> (Bartłomiej Biskup)	337
Marian Golka, <i>Barier w komunikowaniu i społeczeństwo (dez)informacyjne</i> (Bartosz Mazurek)	340
Grzegorz Roch Bajorek, <i>Władcy ust. Granice swobody wypowiedzi polityków i wypowiedzi o politykach w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu</i> (Alicja Jaskiernia)	345
REPORT	
Adrianna Chibowska, Karolina Brylska	
Sprawozdanie z konferencji „Political Communication in the Era of New Technologies”, Warszawa, 22–23 września 2011 r.	351
Authors	358

Wprowadzenie

Atrakcyjność poznawcza i metodologiczna komunikacji politycznej jest wciąż zaskakująco wysoka. Mimo iż w przestrzeni naukowej (publikacje, konferencje, dydaktyka) odnotowuje się w każdym roku istotną obecność tej problematyki, podejmowanie kolejnych przybliżeń jest intelektualnie prowokujące i mam nadzieję – potrzebne. Znajomość procesów i zjawisk w obrębie komunikacji politycznej ma istotne znaczenie dla rozumienia i wyjaśniania relacji między dwiema sferami: polityką i komunikacją. Jedną z podstawowych cech tych sfer jest wyjątkowa dynamika. Stanowi ona przesłankę do podejmowania refleksji teoretycznych i prowadzenia badań empirycznych.

Przedmiot badań nauki o komunikowaniu politycznym jest z jednej strony określony, zdefiniowany, z drugiej zaś otwarty na rozwój¹. W wielu publikacjach usystematyzowano dorobek nauki, uwzględniający badania uczonych polskich i zagranicznych. Mam na myśli liczne (często pionierskie) publikacje Bogusławy Dobek-Ostrowskiej², czy Stanisława Michalczyka³. Prace tych autorów utorowały dalsze badania, stając się inspiracją dla innych uczonych. Podążając tropem kręgów tematycznych już utrwalonych w polskiej tradycji, autorzy niniejszego tomu dokładają starań, by z własnej perspektywy badawczej (politologa, socjologa, filozofa, psychologa) przyjrzeć się problematyce komunikowania politycznego. Nieunikniony jest więc pewien eklektyzm w prezentowaniu materiału badaw-

¹ Rozwój nauki o komunikowaniu politycznym nie byłby możliwy bez badań nad komunikowaniem masowym i społecznym takich uczonych jak: Walery Pisarek, Jerzego Mikułowski Pomorski, Tomasz Goban-Klas, Maciej Mrozowski, by odwołać się wyłącznie do polskiej tradycji.

² w ostatnim czasie ukazały się m.in. *Media masowe i aktorzy polityczni w świetle studiów nad komunikowaniem politycznym*, Wrocław 2004; *Komunikowanie polityczne i publiczne*, Warszawa 2007; *Studia empiryczne nad komunikowaniem politycznym w Polsce* (współredaktor) Wrocław 2011.

³ *Komunikowanie polityczne. Teoretyczne aspekty procesu*. Katowice 2005.

czego. Mam jednak nadzieję, że połączenie różnych treści niesie za sobą nie tylko korzyści poznawcze, ale jest też okazją do poznania bogatego oblicza zjawiska, jakim jest komunikowanie polityczne, nie mówiąc już o różnych stylach narracji i temperamentach intelektualnych autorów.

Tekst otwierający niniejszy tom jest poświęcony konceptualizacji komunikowania politycznego oraz analizie użyteczności perspektywy interpretacyjnej w badaniach nad komunikowaniem politycznym. Autorka omówiła potencjał metodologiczny symbolicznego interakcjonizmu, konstruktywizmu oraz teorii systemowo-pragmatycznej.

W dalszej części *Studiów...* teksty odnoszą się do różnorodnych przejawów i aspektów komunikowania politycznego. Do koncepcji dyskursu publicznego, działania komunikacyjnego, ram interpretacyjnych nawiązują trzy teksty. Kwestie te są ujmowane w aspekcie teoretycznym, a także w postaci egzemplifikacji, czasem odległych kulturowo. Bartosz Abramowicz przedstawia główne założenia teorii działania komunikacyjnego Jürgena Habermasa oraz koncepcję polityki deliberacyjnej. Autor odnosi się do habermasowskiego modelu sfery komunikacji wolnej od wszelkich „zakłóceń”, kiedy to uczestnicy procesów społecznej komunikacji, posługując się racjonalną argumentacją, mogą wpływać na procesy decyzyjne w przestrzeni państwa.

Artur Lipiński w swym artykule, przyjmuje założenie o szczególnej roli, jaką w społeczeństwach późnej nowoczesności odgrywają procesy komunikacji politycznej. Analizowany problem wiąże z ujmowaniem w ramy interpretacyjne przekazów komunikacyjnych promowanych w sferze publicznej przez ruchy społeczne. Nartsiss Shukuralieva posługuje się kategorią dyskursu publicznego, by dokonać analizy wypowiedzi publicznych, obejmującego w 2005 roku stanowisko prezydenta Kirgistanu Kurmanbeka Bakijewa.

Problematyka komunikowania politycznego w okresie wyborów została podjęta przez kilkoro autorów. Olgierd Annusewicz koncentruje się na specyfice kampanii przedwyborczej, zarysowuje strategie i mechanizmy stosowania instrumentów komunikowania politycznego w tym czasie. Tomasz Godlewski podjął się próby opisanie roli sondaży politycznych jako formy komunikacji, zachodzącej pomiędzy kandydatami a ich potencjalnymi wyborcami podczas kampanii wyborczej. Autor ukazuje sondaże jako instrument walki politycznej, narzędzie manipulacji, środek komunikacji oraz źródło uzyskiwania informacji na temat społecznego poparcia kandydatów. Rozważania teoretyczne poparte zostały analizą badań ośrodków demoskopijnych prowadzonych w trakcie kampanii wyborczych. Ewa Maria Marciniak analizuje zachowania komunikacyjne

polityków w toku debat telewizyjnych. Kryterium analizy stanowi nie tyle zawartość merytoryczna debat, ile charakter relacji kształtowany między uczestnikami oraz osobowość polityków. Maria Urban i Agnieszka Zdanowicz, kontynuując problematykę wyborczą weryfikują tezę o manipulacyjnym charakterze działania mediów w procesie kształtowania postaw i zachowań wyborczych.

Opinii publicznej swoje teksty poświęcili kolejni autorzy. Robert Staniszewski prezentuje to zjawisko z perspektywy teoretycznej. Akcentuje proces jej kształtowania a także cechy i funkcje. Jacek Ziółkowski ukazuje zależności między propagandą a opinią publiczną, podkreślając, że może być ona czynnikiem nacisku na elity rządzące oraz pełnić rolę autorytetu. Dwa obszernie artykuły dotyczą funkcji nowych mediów w procesie komunikowania. Daniel Mider i Olgierd Borówka analizują przebieg i efekty walki o wolny dostęp do informacji i komunikowania się w Internecie. Pewnym uszczegółowieniem tej problematyki jest artykuł Jan Garlickiego i Daniela Midera, w którym autorzy analizują sposoby i zakres wykorzystania Internetu przez polskie elity w komunikacji z wyborcami. Punktem odniesienia jest zjawisko kampanii permanentnej oraz porównanie polskich doświadczeń z kampaniami zagranicznymi. Autorzy przedstawili interesującą klasyfikację kanałów politycznego komunikowania w Internecie.

Z perspektywy indywidualnych aktorów politycznych, aktywnych w przestrzeni komunikacyjnej, prezentowane są kolejne trzy artykuły. Justyna Otto analizuje style komunikowania się polityków, dokonuje typologizacji tych stylów, formułując rzeczowe i precyzyjne kryteria ich wyróżnienia. Charakteryzuje style: pragmatyczny i ideologiczny oraz zjednujący, metaforyczny i prowokatywny. Z kolei Jerzy Szczupaczyński prezentuje etyczne aspekty komunikacji przywódczej w kontekście dwóch ogólnych modeli: przywództwa transformacyjnego i transakcyjnego, a także wyniki badań empirycznych w tym zakresie. Urszula Kurcewicz rozważa potencjalne implementacje polityczne programowania neurolingwistycznego w odniesieniu do zjawiska manipulacji politycznej. Opisuje to zjawisko jako nowy nurt wśród teorii, odnoszących się do procesu komunikacji.

Agnieszka Bejma wskazuje czynniki ograniczające proces skutecznego komunikowania politycznego, do których zalicza: uwarunkowania kulturowe, psychospołeczne dyspozycje i kompetencje poznawcze uczestników aktu komunikowania oraz bariery formalne i językowe.

Niniejszy tom „Studiów Politologicznych” powraca do pewnych zagadnień, obecnych w literaturze komunikologicznej, dając wyraz ich

znaczeniu, niektóre prezentuje w odmiennych, autorskich ujęciach, inne zaś są całkowicie nowym spojrzeniem na zjawiska w obszarze komunikowania politycznego. Mam nadzieję, że będzie kolejnym przewodnikiem po meandrach komunikacji politycznej, przyczyni się do rozpoznawania złożoności relacji między polityką i komunikowaniem.

Ewa Maria Marciniak